

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV FÆRDER KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Færder?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Færders økonomi fant. Og Færder har en tydelig tvist: en aldrende øykommune som heller strammer inn frivillig på skole, helse og eldreomsorg enn å innføre eiendomsskatt — samtidig som sparekontoen krymper.

−0,4 %

kommunen brukte mer enn den tjente i 2025 — et lite underskudd som må dekkes ved å ta av sparepengene

9,7 %

så stor er sparekontoen målt mot årsinntekten — under det anbefalte nivået, og krympende (ned fra 464 til 294 mill. kr)

~150 mill.

så mye skal kommunen kutte fram mot 2030 i «Færder 2030»-planen — bevisst innstramming framfor å innføre eiendomsskatt

Tenk på kommunen som en husholdning: Færder «tjener» på skatt og overføringer fra staten, men inntektene har blitt strammere. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, helse. Familien har en sparekonto — men i motsetning til noen rikere naboer har den **ingen «arvefond» eller aksjeformue** å falle tilbake på. Og sparekontoen har krympet: fra rundt 464 000 til 294 000 kroner (i kommunens målestokk: millioner), og er nå under det nivået fagfolk anbefaler. Familien går så vidt i underskudd og tærer på det lille som er igjen. Den har også store boliglån. Derfor strammer den inn på hverdagsutgiftene — men nekter samtidig å ta i bruk en mulig ekstraintekt (eiendomsskatt). Det er omtrent det som skjer i Færder nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og revisjoner). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Færder bruker mindre enn forventet på de tunge tjenestene — med ett unntak: sosialhjelp

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange eldre trenger mer omsorg, en med mange barn trenger mer skole. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Færders faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	35 mill. mindre	Drives svært nøkternt — det mest underdekte området
Grunnskole	32 mill. mindre	Drives nøkternt — men karakterene er foreløpig akseptable
Administrasjon («byråkratiet»)	29 mill. mindre	Langt under forventet — lite å hente her
Eldreomsorg og hjemmetjenester	24 mill. mindre	Under forventet — og avstanden øker (venteliste-kritikk)
Barnevern	8 mill. mer	Litt over forventet
Sosialhjelp m.m.	16 mill. mer	Færders «dyre unntak» — snudd fra under til over på ett år. Les neste side
Barnehage	23 mill. mer	Over forventet — trolig fordi øyene har mange små barnehager

Det viktige: Færder driver de tunge tjenestene — helse, skole og eldreomsorg — *billigere* enn det befolkningen tilsier. Spørsmålet er ikke om kommunen kunne brukt mer; det er hvor langt den kan stramme inn på disse tjenestene før kvaliteten og kapasiteten svikter — særlig i en kommune med stadig flere eldre. Og hvorfor akkurat sosialhjelpen plutselig skiller seg ut i motsatt retning.

Regnestykket viser altså en **nøktern kommune med ett dyrt unntak: sosialhjelp**, som på ett år snudde fra å koste mindre enn forventet til å koste 16 millioner mer. Det handler ikke om at Færder deler ut penger lett. Hvorfor forbruket likevel ligger over forventet nettopp her, forklarer vi på neste side.

Hvorfor bruker en attraktiv øykommune mer enn forventet på sosialhjelp?

På papiret ser Færder ut som en kommune med få levekårsutfordringer — flott øynatur, mange hytter og velstående naboer. Statens regnestykke forventer derfor at Færder skal bruke *lite* på sosialhjelp. Likevel snudde forbruket på ett år fra under til over forventet. Det handler ikke om lokal raushet. Forklaringen ligger et annet sted.

- **Bak de pene snittallene finnes reelle levekårsplommer.** Et statlig folkehelseundersøkelse i 2024 dokumenterte at Færder har **barnefattigdom og inntektsulikhet over snittet**, og at mange unge sliter med psykiske plager. Snittet ser bra ut, men bak snittet finnes det familier med reelle utfordringer som driver behovet for sosialhjelp.
- **Vestfolds høyeste ungdomsledighet.** Samme undersøkelse fant at Færder har **høyest arbeidsledighet blant unge (15–29 år)** av alle kommunene i Vestfold. Når unge står utenfor jobb og utdanning, øker behovet for hjelp.
- **Forhold kommunen i liten grad styrer.** Yrkesdeltakelse, konjunkturer og statlige regler påvirker også — det er ikke noe kommunen kan vedta seg bort fra.

Kort sagt: Det er ikke lokal raushet som gjør sosialhjelpen dyr i Færder. Det er reelle levekårsutfordringer bak en pen øyfasade — barnefattigdom, ungdomsledighet og forhold kommunen i liten grad bestemmer over selv. Behovet er ekte, selv om det ikke vises i de fine snittallene.

Hva staten fant: Folkehelseundersøkelsen i 2024 fant *ingen lovbrudd* — tvert imot ros for systematisk folkehelsearbeid og god medvirkning fra barn og unge. Men det samme undersøkelsen dokumenterte altså de reelle utfordringene over. Sosialhjelpen er derfor ikke et tegn på sløsing, men et speil av at også en attraktiv øykommune har innbyggere som trenger hjelp — særlig unge.

Den utfordringen forsvinner ikke ved å kutte i selve sosialhjelpen — den er en lovfestet rettighet. Den løses ved å redusere det som ligger bak: få unge i jobb og utdanning, og se menneskene bak tallene.

Strammer inn frivillig — framfor å hente inn nye inntekter

9,7 %

sparekontoen («disposisjonsfondet») målt mot årsinntekten — under det anbefalte nivået på 10 %, og krympende

464 → 294

millioner kroner: så mye har sparekontoen krympet. Likviditeten — pengene på «brukskontoen» — er nede i bare 28 mill.

107 %

kommunens lån er litt større enn en hel årsinntekt — en tung belastning på økonomien

Her er den ærlige historien. Færder er *ikke* en rik kommune med skjulte reserver. Den har ingen aksjeformue eller «arvefond» å lene seg på, slik enkelte rikere kommuner har.

En sparekonto som krymper

Sparekontoen er bygd opp og tæres av den vanlige driften — det finnes ingen børsformue i bakhånd. De siste årene har kommunen gått med **underskudd**: til sammen rundt 152 millioner kroner over tre år. Det har spist av sparepengene, som har falt fra 464 til 294 millioner kroner og nå ligger **under det nivået fagfolk anbefaler**. «Brukskontoen» (likviditeten) er enda mer presset — fra 291 millioner i 2022 til bare 28 millioner i 2025. Med andre ord: bufferen er liten og blir mindre.

Høy gjeld og frivillige kutt

Samtidig har Færder store lån — gjelden er litt høyere enn en hel årsinntekt. Det viktigste er likevel at **inntektssiden er svak**: færre i jobb gir mindre skatt, og et nytt statlig system for å fordele penger mellom kommunene veier ikke fullt opp. Siden lønn til ansatte er to tredjedeler av budsjettet, kan ikke kommunen spare seg i balanse uten å kutte i bemanning. Derfor har Færder laget «Færder 2030»-planen: rundt 150 millioner kroner i kutt fram mot 2030, med mål om å komme i pluss igjen — **uten å innføre eiendomsskatt**.

Den uutnyttede muligheten: Færder har bevisst valgt å *ikke* ha eiendomsskatt — kommunen er blant de få i landet uten. Det betyr at den har en inntektskilde liggende ubrukt, samtidig som den strammer inn på skole, helse og eldreomsorg og tærer på en sparekonto under anbefalt nivå. Å innføre eiendomsskatt er et helt legitimt politisk valg — og å la være er det også. Men det er et reelt valg: kommunen kunne hentet inn betydelige beløp her i stedet for å kutte. Kritikere mener dagens linje sender hjelpetrengende eldre ut på venteliste. Spørsmålet er politisk omstridt og bør tas med åpne øyne.

Det ærlige bildet er altså verken «Færder er rik og trygg» eller «Færder er blakk». Det er en aldrende øykommune med en krympende sparekonto uten reserver i bakhånd, høy gjeld og en

svak inntektsside — som har valgt å stramme inn frivillig framfor å hente inn nye inntekter.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Færder et lite **underskudd** (minus 0,4 %) — kommunen brukte litt mer enn den tjente, og måtte dekke det ved å ta av sparepengene. Det anbefalte nivået er pluss 1,75 %.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Færder: 9,7 % — under det anbefalte nivået på 10 %, og krympende (ned fra 464 til 294 millioner kroner).

Likviditet

Pengene kommunen faktisk har tilgjengelig på «brukskontoen» til løpende utgifter. Færders likviditet har falt kraftig — fra 291 millioner kroner i 2022 til bare 28 millioner i 2025.

«Færder 2030»

Kommunens egen innsparingsplan: rundt 150 millioner kroner i kutt fram mot 2030, vedtatt for å få økonomien i balanse *uten* å innføre eiendomsskatt. Fordi lønn er to tredjedeler av budsjettet, treffer kuttene i praksis bemanningen i tjenestene.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Færder rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Færder driver de tunge tjenestene under forventet behov, men sosialhjelpen over.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Færders gjeld tilsvarer rundt 107 % av en hel årsinntekt — en tung belastning, og en viktig grunn til at kommunen strammer inn.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. De fleste norske kommuner har den. Færder har bevisst valgt å la være — en mulig inntekt som ligger ubrukt.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Færders egne årsrapporter og budsjetter, statlige tilsyn og kommunerevisjonens rapporter. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift, men det kan også bety underdekning. Og når sosialhjelp koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men at det

finnes reelle behov bak de pene snittallene. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.